

Než se vypravíme na Vysočinu, začneme v Praze. Když se „tatiček“ Masaryk, nový prezident mladé republiky, po roce 1918 začal poohlížet, jak zvelebit své pražské sídlo, pozval si na hrad slovinského architekta Josipa Plečnika. Kromě dalších úprav chtěl prezident uctít památku padlých za 1. světové války. Architekt proto přišel s nápadem vytvořit na hradě pro tento účel štíhlý vysoký obelisk.

A tím se dostáváme na Vysočinu. Roku 1922 se prezidentské kanceláři ozývá společnost „Mrákotínské kamenolomy“, které nabízejí pro tento účel dodat žulový monolit. Jeho historie však nebyla jednoduchá.

Firma zakázku dostala a již v srpnu 1923 vylomili kameníci žulový hranol o délce asi 20 m a váze 120 tun, který byl následně za pomoci jeřábů a heverů valen po ocelových trubkách na dubových fošnách směr Telč. Odtud byly po silnici položeny železniční koleje a po nich přijely dva speciální těžkotonážní podvozky vyrobené v plzeňské Škodovce pouze pro tento účel. V jednom z kopců na trase byl monolit spojen s traktory přes kladku, jež byla zachycena v kruhu zapuštěném do skály na vrcholu kopce. Kruh ovšem námahu nevydržel, praskl a podvozek se dal zpět z kopce dolů, kde se monolit po nárazu rozlomil.

Drahý projekt poté již nikdo nechtěl financovat, Masaryk jej proto nechal provést na své náklady. Až třetí tesaný monolit byl nakonec zdárně přepraven do Prahy a to až roku 1925. V lomu byl uložen do ocelové klece, tažen čtyřmi traktory na speciálních dvojítech saních opět od Škody, rychlostí 169 m za den. Na nádraží v Telči byl kvádr přeložen na speciální železniční podvozky spojené ocelovou mostní konstrukcí. Po železnici jel 7 dní a přes Prahu na Hrad dalších 22 dní. V rámci oslav desátého výročí vzniku Československa byl monolit 28. října 1928 odhalen na třetím hradním nádvoří.

Oslava	Bosh Diesel	Třebíč	Počátky	Křemešník	Havlíčkův Brod	Chotěboř	Pleas
Sázava	Třešť	Mohelno	Jihlava	Brtnice	Jihlava	Bystřice nad Pernštejnem	Doubrava
Pelhřimov	Velké Meziříčí	Dalešice	Telč	Kralice nad Oslavou	Náměšť nad Oslavou	ŽďAS	Humpolec
Javořice	Jemnice	Jaroměřice nad Rokytnou	Zelená hora	Velké Dářko	Dolní Rožínka	Svratka	Kamenice nad Lípou
Čihošť	Devět skal	Nové Město na Moravě	Střížov	Moravská Dyje	Polná	Žďár nad Sázavou	Přibyslav

Mrákotínská žula není jediným důležitým bohatstvím tohoto kraje. V následující spojovačce se mimo jiné setkáte i s dalšími zdroji, které mají původ na Vysočině, ale využívány jsou nejen tam. Ze čtyřiceti geografických pojmů a jmen průmyslových podniků v kraji vyberte na základě poskytnutých nápověd 21 z nich. Pokud rámečky s vybranými pojmy vybarvíte, objeví se dvě písmena. Budou jimi první a poslední písmeno názvu obce, kde se nachází největší energetický zdroj v kraji.

Pracujte s mapou Vysočiny, např. ve Školním atlase Dnešního světa (str. 57 - 59).

TAJENKA:

Vybarvěte rámečky, které odpovídají těmto nápovědám. Pojmy jsou řazeny abecedně:

- ◆ 1. Největší zaměstnavatel v kraji vyrábějící v Jihlavě komponenty do automobilových dieselových motorů.
- ◆ 2. O vánocích 1949 došlo v této nevelké obci u Ledče nad Sázavou v místním kostele k dosud nevysvětlenému pohybu kříže na hlavním oltáři. S rostoucím zájmem místních o zázrak se o událost začala zajímat komunistická státní bezpečnost, která případ zneužila k proticírkevním represím a propagandě. Farář Toufar byl obviněn, že zázrak zinscenoval, příslušníci StB ho během „vyšetřování“ umučili k smrti.
- ◆ 3. Nejvyšší vrchol Žďárských vrchů, jen o metr nižší než nejvyšší vrchol celé Česko-moravské vrchoviny. Mrazové zvětrávání se ve čtvrtohorách zakouslo do vrcholového masivu tak, že z něj zbylo jen devět torů. Zub času ale zanechal kolem vrcholu spoustu „drobků“, z kterých jsou dnes nepřehlédnutelná kamenná moře.
- ◆ 4. Řeka pramenící ve Žďárských vrších. Vlévá se do Labe a nedaleko od pramene napájí rybník se jménem Řeka.
- ◆ 5. Pokud chybí most, pomůže brod, v tomto případě přes Sázavu. Jedná se o jediné z pěti okresních měst, jehož jméno se skládá ze dvou slov.
- ◆ 6. Tady pozor. Nejedná se o zdroj hliníku, ale je odtud Hliník. Pokud nechápete, zeptejte se nejbližšího znalce českých filmů.
- ◆ 7. Německy Jaborschützberg, nejvyšší vrchol Česko-moravské vrchoviny se stejnou nadmořskou výškou jako Milešovka, nejvyšší hora Českého středohoří.
- ◆ 8. Město, jehož většina historicky leží na moravské straně, pouze severozápadní okraj je v Čechách. Bylo založeno ve 13. století jako hornické s těžbou stříbra. Centrum kraje.
- ◆ 9. Řeka pramenící pod nejvyšším vrcholem Vysočiny, protékající oběma největšími městy kraje, patřící do úmoří Černého moře. Tato řeka dala jméno jedné vesnici i jednomu městu.
- ◆ 10. Město, v němž jsou jedním z hlavních zdrojů hluku bezesporu vrtulníky Armády ČR. 4 km jižně od města má totiž armáda jedno ze svých letišť. Hluk mnohem kultivovanější vychází každé léto z místního zámku, kde se koná neobyčejný hudební festival Folkové prázdniny, zdroj radosti a inspirace.
- ◆ 11. Zdrojem mnohých biatlonových zážitků je město na Vysočině, kde se dříve konal závod Světového poháru v běžeckém lyžování Zlatá lyže a jejíž místo přebraly závody Světového poháru v biatlonu.
- ◆ 12. Řeka pramenící v jižním cípu Žďárských vrchů, patřící do povodí Dunaje, Moravy, Dyje, Svratky, Jihlavy, do které se vlévá v Ivančicích jako levostranný přítok. A kdo dobře počítá, ví, že se jedná o tok 6. řádu.
- ◆ 13. Okresní město v Křemešnické vrchovině (součásti Č-M vrchoviny), známé jako město rekordů a kuriozit.
- ◆ 14. Tradiční český výrobce osobního prádla z Havlíčkova Brodu.
- ◆ 15. Řeka pramenící ve Žďárských vrších a ústící jako pravý přítok Vltavy. Její tok je spojen se sklářstvím. V jednom svém ohybu tvoří Sluneční zátoku známou z Foglarových Hochů od Bobří řeky.
- ◆ 16. Další řeka pramenící ve Žďárských vrších, tentokrát patřící do povodí Dunaje, protéká Brnem a ústí do Nových Mlýnů.
- ◆ 17. Malebné městečko jihozápadně od krajského města, jehož historické jádro je součástí světového kulturního dědictví UNESCO.
- ◆ 18. Okresní město, jehož židovská čtvrť a bazilika svatého Prokopa jsou zapsány do seznamu světového dědictví UNESCO.
- ◆ 19. Vrch u Žďáru nad Sázavou, na němž stojí poutní kostel Svatého Jana Nepomuckého. Patří mezi nejvýznamnější stavby barokní gotiky a jako vrcholný výtvar architektka Santiniho byl zařazen na Seznam světových kulturních a přírodních památek UNESCO.
- ◆ 20. Poslední z pěti okresních měst kraje.
- ◆ 21. Tradiční výrobce surového železa, oceli a slitin sídlící v okresním městě, jehož jméno tvoří část názvu podniku.